

організації виробництва та обслуговування, основний економічний потенціал віртуальних підприємств полягає у якісно нових можливостях управління ланцюгами виробництва (обслуговування) та процесами створення вартості на основі концентрації великої кількості ресурсів в єдиній базі, що дозволяє швидко та гнучко реагувати на ринкові зміни. Формування регіональних віртуальних підприємств може стати причиною зростання економічного потенціалу регіону та вирішення соціальних проблем за рахунок інтеграції ресурсів та підвищення ефективності їх використання в межах розвитку пріоритетних напрямків діяльності регіону.

На державному рівні в Україні також активно продукуються віртуальні моделі функціонування господарських одиниць. В якості приклада можна навести Віртуальний університет Міністерства фінансів України (<http://edu.minfin.gov.ua>). Наразі, віртуальний університет є об'єднанням навчальних ресурсів підвідомчих Мінфіну вищих навчальних закладів на основі сучасних інтернет-технологій. До роботи Віртуального університету Мінфін залучатиме, зокрема, науково-педагогічні кадри Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі. Оцінюванням знань за результатами навчання та сертифікацією опікуватиметься Центр незалежного тестування та сертифікації компетентності Міністерства фінансів. Центр буде організовувати та розвивати систему тестування та сертифікації фахівців, що пройшли підготовку у Віртуальному університеті, на основі кращого світового досвіду, створюватиме державну електронну бібліотеку тестів та програм сертифікації у напрямках застосування Бюджетного, Податкового кодексів та управління інноваційними проектами та програмами.

Висновки

1. Термін «віртуальне підприємство» був запроваджений за аналогією з поняттям віртуальної машини з галузі комп'ютерної техніки, в якій процеси реалізуються за допомогою різних системних ресурсів але не задіяне жодного апаратного забезпечення.

2. Віртуальне підприємство базується на формуванні єдиного інформаційного та організаційно-технологічного середовища за рахунок тимчасового об'єднання ресурсів різних підприємств. Завдяки оперативній координації використання ресурсів під-

приємства здатні швидко та з мінімальними витратами виробляти кінцевий продукт або послугу.

3. При організації віртуального підприємства треба враховувати, що воно не є юридичною особою (юридичні функції може виконувати орган координації віртуального підприємства). Між учасниками віртуального підприємства, що діють на основі визначених органом координації правил, зберігаються принципи конкуренції (кожне підприємство зацікавлене в отриманні роботи і зберігає свою активну конкурентну роль в межах правил віртуального підприємства).

4. Проблеми, що виникають під час розгляду особливостей віртуального підприємства зазвичай полягають у виборі агентів, що мають ключові компетенції в обраній галузі діяльності або надання послуг та з виконання замовлень (використання засобів колективної роботи, організація гнучкого бізнесу у форматі «за вимогою» тощо). Разом з тим, віртуальні підприємства потребують системного підходу до всіх аспектів його створення та функціонування. Необхідно побудувати таку структуру віртуального підприємства, яка була б адекватною поставленим бізнес-задачам.

Список використаних джерел

1. Кудрявцева С.П. Міжнародна інформація: навчальний посібник / С.П. Кудрявцева, В.В. Колос. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. – 400 с.
2. Шморгун Л.Г. Менеджмент організацій. / Л.Г. Шморгун. – К.: Знання, 2011. – 452 с.
3. Катаев А.В. Анализ особенностей организации и управления виртуальными предприятиями [Электронный ресурс] // Административно-управленческий портал. – Режим доступа: <http://kataev.ru/>.
4. Молчанова К.М. Методичні основи формування віртуальних підприємств / К.М. Молчанова // Вісник Національного транспортного університету: в 2-х частинах: Ч. 1. – К.: НТУ, 2009. – Вип. 19. – С. 371-374
5. Спіцина Н.М. Теоретичні аспекти віртуального підприємства як сектора глобальної економіки / Н.М. Спіцина // Торгівля І Ринок України, Тематичний збірник наукових праць. – 2012. – № 34. – С. 87-91.
6. Розвиток малого підприємництва промислового регіону: монографія / за заг. ред. Н.І. Редіної. – Дніпропетровськ: ДДФА, 2014. – 200 с.

І. П. Петрова

м. Донецьк

ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА: ОЦІНКА ЗАРУБІЖНИХ І ВІТЧИЗНЯНИХ ВИЗНАЧЕНЬ

Постановка проблеми. Дослідження поняття партнерської взаємодії держави і бізнесу викликає значний науковий інтерес у зв'язку з багатоаспектністю та багатогранністю категорії "державно-приватне партнерство" (ДПП). У сучасній економічній літературі термін "державно-приватне партнерство" має широкий діапазон визначень і змістовних понять. Загальноприйнятого однозначного визначення поняття ДПП не існує. Різноманіття дефініцій партнер-

ської взаємодії держави та приватного сектору відображають різні аспекти цього поняття. Наявність різноманітних точок зору й відсутність чіткості в розумінні категорії "державно-приватне партнерство" як на міжнародному рівні, так і в країнах, де активно розвивається ця форма взаємодії держави й бізнесу, свідчить про необхідність подальшого розвитку теоретичних та емпіричних досліджень в даній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зарубіжних дослідженнях теоретичними та практичними проблемами державно-приватного партнерства займаються А. Акінтоє, М. Бек, Б. Вайс, М. Геддс, К. Грив, Дж. Делмон, М.Б. Джеррард, Е.Р. Ескомба, Е.-Г. Кляйн, Ю. Копеньян, А.Н. Лінка, К. Магаріньос, Ф. Оладеінде, Г. Паолетто, А. Регинато, П. Розенау, Е. Савас, Г. Тесман, Х.В. Хам, К. Хардкасл, Г.А. Ходж.

Вагомий внесок у розвиток теорії і практики партнерської взаємодії держави і бізнесу внесли російські вчені. Проблемам термінології, виявлення суттєвих ознак і законодавчого визначення поняття присвячені праці Г.В. Беліцької, В.Г. Варнавського, М.В. Вілісова, М.А. Дерябіної, Т.О. Долженка, Н.О. Ігнатюк, А.В. Клименка, М.В. Клінової, В.О. Корольова, О.П. Мамченка, Р.А. Мартусевича, А.А. Медкова, В.А. Міхеєва, Н.В. Резніченко, Є.В. Сазонова, С.Б. Сіваєва, К.В. Хлебнікова, Д.Ю. Хомченка, В.А. Цветкова, В.І. Якуніна та інших авторів.

Теоретичні та практичні аспекти державно-приватного партнерства знайшли відображення в роботах білоруських учених Д.П. Александрова, В.В. Валетка, В.С. Каменкова, І.В. Новікової, О.М. Тура, Г.А. Яшевої.

Розвитку різних аспектів державно-приватного партнерства в Україні присвячені праці Т.І. Артемової, О.М. Головінова, І.В. Запатріної, Г.Л. Знаменського, Т.Б. Лебеди, О.В. Мартякової, І.С. Нейкової, К.В. Павлюка, С.М. Павлюка, П.І. Шилепницького та інших дослідників. Однак незважаючи на численні дослідження термін державно-приватного партнерства має широкий діапазон визначень і змістовних понять. Систематизація і узагальнення існуючих підходів до визначення партнерської взаємодії держави й бізнесу урядами різних країн, міжнародними фінансовими організаціями, інститутами розвитку та вченими складуть основу для подальшого розвитку концепції партнерської взаємодії держави та приватного сектору.

Метою статті є систематизація та узагальнення досвіду світової науки у підходах до визначення поняття державно-приватного партнерства.

Виклад основного матеріалу. Упродовж останніх років набуває актуальності питання партнерської взаємодії держави та приватного сектору та його ролі у соціально-економічному розвитку країни. Впровадження державно-приватного партнерства пов'язано з виникненням потреби у значних обсягах інвестицій для фінансування й підвищення ефективності реалізації суспільно значущих проектів як на національному, так і на регіональному рівнях. У зарубіжних країнах партнерську взаємодію держави та бізнесу розглядають як альтернативу приватизації, оскільки ДПП дає можливість державним органам влади залучати кошти приватного сектора без втрати контролю над державними об'єктами. Основну масу проектів державно-приватного партнерства, які реалізуються в цих країнах, складають проекти, пов'язані з інфраструктурними об'єктами, приватизація яких у багатьох країнах визнається недоцільною із стратегічних мотивів, щоб уникнути соціально-економічної дискримінації населення або з інших причин [1].

Термін "державно-приватне партнерство" є перекладом англійського терміну "public-private partnership" (PPP), який широко використовується як в зарубіжній, так і вітчизняній теорії та практиці. Проте у різних країнах загальна назва партнерської взаємодії держави і бізнесу має власне визначення. Так, у

Великобританії для позначення партнерської взаємодії держави та приватного сектору використовується термін "приватна фінансова ініціатива" (PFI), у США, Канаді й Австралії – "публічно-приватне партнерство" (P3 або P-P partnership), у Франції – "контракт про державно-приватне партнерство" або "співтовариство змішаної економіки" (SEM). Щодо країн СНД, то термін "public-private partnership" перекладають як "державно-приватне партнерство" або "публічно-приватне партнерство". Це пов'язано з тим, що значення слова "Public" в більшості зарубіжних країн має більш широке значення ніж "державний". Слово "Public" включає в себе сукупність центральних (муніципальних) органів влади та інших органів/установ (некомерційних організацій, громадських інститутів). У працях науковців з країн СНД найчастіше використовується поняття "державно-приватне партнерство". Проте деякі експерти [2] висувають тезу, що назва "публічно-приватне партнерство" є більш адекватним для відображення змісту партнерської взаємодії держави та бізнесу.

Існує певна специфіка у трактуванні зазначеного поняття. Специфіка партнерської взаємодії держави та бізнесу в тій чи іншій країні залежить від цілей, завдань, пріоритетів економічної політики, законодавчої та нормативно-правової бази, адміністративної структури і функцій органів влади, рівня розвитку громадського суспільства та правової культури. Наприклад, у Великобританії "приватна фінансова ініціатива" є інструментом залучення позабюджетних коштів у сфері господарської відповідальності, які традиційно вважалися монополією держави [3; 4]. У США особливістю "публічно-приватного партнерства" є те, що держава та бізнес розподіляють доходи, які виникають в результаті їх взаємодії [5].

У Канаді "публічно-приватне партнерство" застосовується лише у сфері надання суспільних послуг та інфраструктурних об'єктів громадського призначення [6].

В європейських країнах партнерська взаємодія держави і приватного сектора детально регламентується національним законодавством. У французькій практиці "контракт державно-приватного партнерства" розглядають як новий інструмент і форму державного замовлення, яка дозволяє продовжити модернізацію системи державної економіки, передбачену Планом генеральної реформи державної політики, а також дати додаткові гарантії банківським установам для оптимізації схем фінансового структурування та системи розподілу ризиків [7].

У Німеччині державно-приватне партнерство є методом здійснення бюджетних витрат і виконання державних / муніципальних зобов'язань. Згідно з параграфом 7 Положення про федеральний бюджет державно-приватне партнерство використовують тоді, коли приватні особи можуть виконувати державні завдання також добре або навіть краще, ніж держава [8]. В рамках ДПП держава несе відповідальність за виконання своїх зобов'язань, а бізнес відповідає за ефективну розробку і експлуатацію об'єкта інфраструктури.

На міжнародному рівні поняття партнерської взаємодії держави та приватного сектору не набуло обґрунтованого системного трактування, а існуючі визначення мають рекомендаційний характер.

Підходи до визначення поняття та особливостей державно-приватного партнерства міжнародними фінансовими організаціями та інститутами розвитку наведено у табл. 1.

Поняття і характерні особливості державно-приватного партнерства визначені міжнародними фінансовими організаціями та інститутами розвитку (складено на основі [9; 10; 11; 12; 13; 14; 15])

Міжнародні фінансові організації та інститути розвитку	Поняття та його характеристика
Секретаріат Об'єднаних Націй	Державно-приватне партнерство визначають як спільне розуміння розподілених цілей та відповідальностей за їх досягнення, продовження державно-приватного діалогу про потреби, які повинні бути задоволені, формування підтримуючої політики та інституційної основи [9, с. 15].
Європейська економічна комісія ООН	ДПП розуміє партнерство, що засновується з метою забезпечення фінансування, планування, створення й експлуатації об'єктів та надання суспільних послуг. Головними особливостями є: а) довгостроковість забезпечення та надання послуг (іноді понад 30 років); б) розподіл ризиків між державним і приватним партнерами; в) різноманітність форм довгострокових контрактів, що укладаються між приватними та державними (муніципальними) структурами [10, с. 39].
Європейська Комісія	ДПП – це форма співпраці між органами державної влади та приватним сектором, яка спрямована на забезпечення фінансування, будівництва, реконструкції, управління і технічного обслуговування інфраструктури або надання послуг. Елементи ДПП: відносно довга тривалість відносин, включаючи співпрацю між державним партнером та приватним партнером з різних аспектів запланованого проекту; метод фінансування проекту, частково з приватного сектору, інколи засобами комплексної угоди між різними учасниками; розподіл ризиків між державним та приватним партнерами, відповідно до якого ризики, що зазвичай належать державному сектору, переходять до приватного. Точний розподіл ризиків визначається в кожному випадку окремо, залежно від відповідної можливості залучених сторін оцінювати, контролювати та управляти ними [11, с. 3].
Європейський інвестиційний банк	ДПП є стандартним терміном для позначення відносин, утворених між приватним сектором та публічними органами, часто з метою залучення ресурсів приватного сектору та / чи досвіду, щоб допомогти в забезпеченні та постачанні активів та послуг державного сектору [9, с. 17].
Європейський експертний центр	Угоди ДПП зазвичай мають такі характеристики: довгостроковий контракт між державним замовником і приватним партнером, який своїм предметом має закупівлю послуг, а не активів; передача певних ризиків у проєктах ДПП до приватного сектору, зокрема щодо проектування, будівництва, експлуатації та/або фінансування проекту; наголос робиться на специфікації результатів проекту з урахуванням його повного життєвого циклу; застосування приватного фінансування як основи для розподілу ризиків; платежі до приватного сектору за надані послуги, що можуть сплачуватися або одержувачами, або державою, або спільно ними обома [10, с. 39].
Світовий банк	ДПП визначають як угоду між публічною й приватною сторонами з приводу виробництва й надання інфраструктурних послуг з метою залучення додаткових інвестицій, і що ще більш важливо, як засіб підвищення ефективності бюджетного фінансування [12, с. 18; 13, с. 13].
Міжнародний Валютний Фонд	ДПП належить до угод, де приватний сектор постачає інфраструктурні активи та послуги, що традиційно забезпечувались урядом. На додаток до приватної реалізації та фінансування публічних інвестицій, ДПП має дві інші важливі характеристики: 1) акцент на наданні послуг та інвестуванні приватним сектором; 2) суттєвий ризик переходить від уряду до приватного сектору. ДПП залучається в широке коло соціальних та економічних інфраструктурних проєктів [9, с. 16].
Організація з економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)	ДПП визначає як угоду між урядом та одним чи кількома приватними партнерами (які можуть включати операторів та фінансистів), згідно з якою приватні партнери постачають послуги таким чином, що цілі надання послуг урядом узгоджуються з цілями прибутку приватних партнерів, а ефективність узгодженості залежить від відповідної передачі ризику до приватних партнерів [9, с. 16]. Критерії ДПП: інституційні: ДПП має передбачати офіційні відносини або домовленості між державними та приватними секторами/учасниками; участь уряду як партнера; спільні цілі та чітко визначений державний інтерес: ці цілі/інтереси обох партнерів повинні бути ясно ідентифіковані з державної точки зору і пов'язані з конкретними цілями і місіями уряду. Крім того, уряду важливо мати ясну структурну або координуючу мету; активне залучення і спільне інвестування ресурсів: має бути активна участь у прийнятті рішення, процесі менеджменту та співінвестування ресурсів (фінансових, обладнання, персоналу, інформації і послуг) [14, с. 10-11].
Комітет ОЕСР з наукової і технологічної політики	ДПП – будь-які офіційні відносини або домовленості на фіксований/ нескінченний період часу між державними і приватними учасниками, в яких обидві сторони взаємодіють у процесі прийняття рішення і співінвестують обмежені ресурси, такі як гроші, персонал, обладнання та інформація для конкретних цілей у певній галузі науки, технології та інновацій [12, с. 19; 14, с. 10]. Ознаки, які характеризують ДПП: сторони партнерства повинні бути представлені як державним, так і приватним сектором економіки; взаємини сторін ДПП повинні бути зафіксовані в офіційних документах (договорах, контрактах тощо) і повинні мати партнерський, тобто рівноправний характер; сторони ДПП повинні мати загальні цілі і чітко визначений державний інтерес; сторони ДПП повинні об'єднати свої зусилля для досягнення загальних цілей і розподіляти між собою витрати і ризики, а також брати участь у використанні отриманих результатів [15, с. 157].
Азіатський банк розвитку	ДПП визначає як співробітницьку діяльність між зацікавленими групами та учасниками, що базується на спільному визнанні сильних та слабких сторін та працює в напрямку спільно погоджених цілей через ефективну та вчасну комунікацію [9, с. 17].

Міжнародні фінансові організації при визначенні поняття підкреслюють, що ДПП є фінансовою угодою між державним та приватним сектором. За визначенням Міжнародного Валютного Фонду визначальною характеристикою ДПП є передача фінансових зобов'язань приватному партнерові. Таку точку зору поділяють Світовий банк та Європейський інвестиційний банк. Секретаріат Об'єднаних націй й Азіатський банк розвитку визначають ДПП як модель співробітництва між державою та приватним сектором. Комітет організації з економічного співробітництва та розвитку з наукової і технологічної політики виокремлюють інноваційну складову при визначенні ДПП. Організація з економічного співробітництва та розвитку акцентує увагу на природі взаємовідносин між державою та бізнесом.

Щодо Європейського Союзу, то на рівні спільноти термін "ДПП" не визначений. Європейською Комісією, найвищим органом виконавчої влади ЄС, використовується досить загальне трактування державно-приватного партнерства.

Наведені визначення ДПП міжнародними фінансовими організаціями та інститутами розвитку мають ряд загальних ознак, але при цьому кожне з них привносить нові характеристики, що не дає мож-

ливості повністю врахувати всі аспекти цього поняття в одному визначенні. Вищеописані визначення ДПП відзначають важливі характеристики, такі як довгострокові відносини держави і приватного сектора, спільні й погоджені цілі учасників взаємодії, розподіл ризиків, обов'язків, фінансових витрат між партнерами.

Організація з економічного співробітництва та розвитку узагальнює особливості, які характеризують ДПП. Серед них – учасниками є державний та приватний сектори, взаємини сторін державно-приватного партнерства повинні бути зафіксовані в офіційних документах (договорах, контрактах тощо) і повинні мати партнерський, тобто рівноправний характер, учасники ДПП повинні мати загальні цілі і чітко визначений державний інтерес, сторони державно-приватного партнерства повинні об'єднати свої зусилля для досягнення загальних цілей і розподіляти між собою витрати і ризики, а також брати участь у використанні отриманих результатів

У науковій літературі діапазон визначень і змістовних понять державно-приватного партнерства є досить великим. У табл. 2 наведено трактування поняття партнерської взаємодії держави і бізнесу західними вченими.

Таблиця 2

Підходи до визначення поняття і характерних рис ДПП західними вченими (складено на основі [9; 12; 16; 17; 18])

Автор (и)	Поняття та його характеристика
1	2
А. Акінтоє, М. Бек, К. Хардкасл	Програми ДПП пропонують довготерміновий, сталий підхід до покращення соціальної інфраструктури, підвищення вартості державних активів та покращення використання грошей платників податків [9, с. 23]. ДПП – це довгостроковий контракт між державним органом і приватним сектором, в якому ресурси і ризики розподіляються для цілей розвитку суспільної інфраструктури [16, с. 61].
А. Регинато	ДПП визначає як співробітництво між державним і приватним секторами, в рамках якого обидві сторони надають ресурси для реалізації і управління громадськими роботами та інфраструктурою, а також надають певні послуги, пов'язані з загальними благами, поділяючи ризики і прибутки [17, с. 87].
Б. Вайс	ДПП – це укладання різних угод, згідно з якими значно зростає участь приватних компаній у фінансуванні, проектуванні, будівництві, володінні та експлуатації державних підприємств [12, с. 17].
Г. Петерс	Визначає п'ять загальних рис ДПП: партнерство включає два чи більше учасників, принаймні один з яких є державним, а інші – з сектору приватного бізнесу; в державно-приватному партнерстві кожен учасник є головним, зокрема кожен з них має право вести справи від свого імені, а не звертатись до інших джерел повноважень; утворюють тривалі та стабільні відносини між партнерами. Четвертою рисою можна назвати те, що кожен учасник додає щось до партнерства. Це можуть бути як матеріальні, так і нематеріальні цінності; ДПП передбачають існування розподіленої відповідальності за результати чи діяльність. Часто партнерства є окремими організаційними структурами, а не договірними відносинами, що були встановлені між різними незалежними організаціями [9, с. 23-25].
Г. Ходж, К. Грив	ДПП – це інституційна угода між державним та приватним секторами з метою співробітництва, яке реалізується через створення нової організаційної одиниці [16, с. 61]. Під ДПП розуміють фінансові моделі, які дозволяють державному сектору залучати та використовувати капітал приватного сектора для поліпшення можливостей діяльності, як регіонального уряду, так і приватних компаній, які залучені у проект [16, с. 62; 17, с. 85].
Д. Грімсі, М. Льюїс	ДПП - відносини, в рамках яких відбувається розподіл ризиків і які ґрунтуються на розподілі державою і одним або декількома партнерами з боку приватного сектора, метою яких є надання узгодженого державою результату та/або державної послуги [16, с. 62].
Дж. Делмон	ДПП вживається в найбільш широкому значенні і означає будь-які контрактні або юридичні відносини між державними і приватними структурами з метою поліпшення та/або розширення інфраструктурних послуг, виключаючи контракти за державним замовленням (державні закупівлі) [17, с. 13].
Дж. Піл	ДПП визначає як спільне підприємство між державним та приватним сектором з інвестиціями, що часто приходять з приватного сектора та ризиком, розподіленим між двома секторами [9, с. 25].
Е. Савас	ДПП - будь-яка угода, в якій державний і приватний сектори об'єднуються для виробництва і надання товарів та послуг; складні, багатосторонні інфраструктурні проекти; формальна співпраця між бізнесом, громадянським суспільством і місцевими органами влади

1	2
	в цілях розвитку територій та покращення умов життя населення, в рамках якого традиційні ролі держави і приватного сектора перерозподіляються [12, с. 14; 16, с. 59-60].
Е.-Г. Кляйн, Г. Тесман	ДПП можна визначити як тривалу взаємодію державного і приватного секторів, в яких розробляються спільний продукт та / або послуги і ризики, витрати й прибутки розподіляються між партнерами [12, с. 17; 16, с. 60; 17, с. 85]. ДПП можна визначити як спробу скомбінувати додану вартість від державного втручання з якостями ринково-орієнтованих учасників, де державно-приватне партнерство є організаційне оформлення цієї ідеї [9, с. 23].
Е.Р. Ескомба	ДПП характеризується довгостроковим контрактом, в якому приватний сектор займається питаннями проектування, будівництва, фінансування та експлуатації інфраструктури; виплатами державою приватному партнеру за таку участь, які виникають протягом усього терміну дії контракту про державно-приватне партнерство, при тому що держава залишається власником об'єкта, що обслуговується [18, с. 13-14].
М. Геддс	Термін державно-приватне партнерство характеризується наступним. По-перше, це виключно середньострокові або довгострокові правовідносини, по-друге, дані правовідносини засновані на загальних прагненнях, по-третє, вони можуть задіяти ряд партнерів, по-четверте, державно-приватне партнерство обов'язково включає в себе розподіл ризиків, доходів і витрат з боку всіх партнерів, і, по-п'яте, метою такої співпраці є надання результатів і послуг в публічних інтересах на постійно вдосконалюваній основі [18, с. 14].
М.Б. Джеррард	ДПП дозволяє використовувати капітал приватного сектора, іноді з залученням державного фінансування для поліпшення якості державних послуг або управління активами державного сектора. ДПП дозволяє державі фокусуватися на результаті - на державних послугах (встановлюючи вимоги на "вихід"), а не на процесі їх надання. Механізм ДПП дозволяє державі використовувати вдосконалий і менш витратний підхід до управління ризиками проекту, ніж у випадку з традиційним здійсненням проекту державою (при якому встановлюються вимоги на "вхід") [12, с. 17; 16, с. 60].
П.В. Розенау	ДПП – це юридична форма кооперації, яка може елімінувати "провали" як ринку, так і держави, і поєднати кращі якості обох сторін таким чином, щоб отримати позитивний синергетичний ефект [16, с. 18]. Відмінні риси ДПП: ДПП як реформа менеджменту. В цьому випадку партнерство просувається як інноваційний інструмент, який змінить стиль функціонування уряду, головним чином за рахунок привнесення ринкової дисципліни. ДПП як проблемна конверсія. Партнерство розглядається з цієї точки зору не як інструмент зміни управлінської практики, а радше як універсальний засіб розв'язання більшості проблем пов'язаних з постачанням державних послуг. ДПП як моральна регенерація. Мова йде про ефект, яке партнерство спрямовує на людей, залучених до цього процесу. ДПП як усунення ризиків. Тут партнерство виступає як засіб відповіді на фіскальну строгість з боку уряду. ДПП як реструктуризація державних послуг [9, с. 27].
Ф. М. Вела	Державно-приватне партнерство в галузі фінансування інфраструктури є механізмом, який дозволяє державним організаціям контролювати витрати по відстроченню платежів, в результаті чого контролювати дефіцит бюджету, що зберігається, та збільшувати можливість інвестування в соціальні проекти. Таке співробітництво можливе шляхом укладення концесійних договорів між державою і приватним сектором. Зазначені договори ґрунтуються на праві експлуатації об'єктів інфраструктури приватним сектором в обмін на їх будівництво або фінансування будівництва [17, с. 84].
Ф. Марті, А. Вуазэн, С. Троза	ДПП охоплює всі форми об'єднання державного сектора з приватним для забезпечення всього обсягу або частини публічних служб. Такі правовідносини є видом довгострокових контрактів, відмінною їх особливістю в цьому випадку є залучення приватного сектору та субпідрядні роботи. Необхідні для надання послуг інвестиції в інфраструктуру, обладнання, програмне забезпечення повністю або частково фінансуються за рахунок приватного сектора. Платежі, що надаються споживачами або державними органами, покривають амортизацію зазначених інвестицій та їх експлуатацію [17, с. 80-81].
Ф. Оладеінде	ДПП визначає як договірну угоду (партнерство) між державним і приватним секторами з чіткими погодженнями спільних цілей для реалізації проекту чи надання послуг, які, в іншому випадку, були б отримані через традиційний механізм урядових поставок [9, с. 22].
Х. Б. Асерете	Під ДПП розуміють особливу форму відносин між державою і приватними особами для фінансування та управління інфраструктурою й надання публічних послуг, що вимагає особливого обліку, який відповідає їх особливостям й відображає у фінансовій звітності державних і приватних операторів створювані активи, зобов'язання, права і відповідальність [17, с. 85].
Х. Ван Хам, Ю. Копеньян	ДПП визначають як довгострокове співробітництво державного та приватного секторів, в якій вони спільно розробляють продукт або послугу, розподіляють ризики, витрати та ресурси, пов'язані з їх виробництвом. ДПП має на меті не тільки розробити спільний інноваційний продукт з нестандартними рішеннями, але також передбачає інституційне оновлення: оновлення методів роботи, процедур, угод та інститутів [9, с. 25; 16, с. 61; 17, с. 88].

При аналізі дефініцій поняття державно-приватного партнерства виявлено, що одні дослідники вкладають у зміст ДПП будь-які взаємовідносини між державою та приватним сектором (широке розуміння), інші вчені виділяють державно-приватне партнерство з поміж інших, таких як державні закупівлі й приватизація й акцентують увагу на рівноправних партнерських відносинах (вужьке розуміння).

У широкому розумінні під державно-приватним партнерством розуміють будь-які взаємовідносини між державним та приватним секторами. Таку точку зору поділяють Б. Вайс, Дж. Делмон, Е. Саваас, Ф. Марті, А. Вуазен, С. Троза. Даний підхід не розкриває сутність поняття та характерні особливості державно-приватного партнерства як окремої економічної категорії. Хоча, деякі автори конкретизують до яких форм взаємодії держави і приватного сектору не відноситься ДПП. Наприклад, Дж. Делмон виключає з різноманіття форм взаємодії держави і бізнесу контракти за державним замовленням. А французькі вчені Ф. Марті, А. Вуазен, С. Троза зазначають, що відмінною особливістю довгострокових контрактів є залучення приватного сектору та субпідрядні роботи. Згідно з визначенням М. Джерарда та Ф. Оладеїнде ДПП є альтернативою державним закупівлям.

Однак поступово в дослідженнях зарубіжних вчених для характеристики державно-приватного партнерства стали розкривати інституційні основи взаємовідносин держави і бізнесу, розподіл функцій, прав, обов'язків, ризиків, результатів, і в наслідок цього, відбувається змістовне доповнення даної категорії. Свідченням цьому є визначення поняття ДПП А. Акінтоє, М. Бека, К. Хардкасла, А. Регинато, Г. Петерса, М. Геддса, Х. Ван Хама, Ю. Копеньяна, Е.-Г. Кляйна, Г. Тесмана. Ці визначення є прикладом вужького підходу до розуміння партнерської взаємодії держави і бізнесу.

У вужькому розумінні під ДПП розуміють не будь-які форми взаємодії держави і бізнесу, а тільки ті, які передбачають партнерські взаємовідносини держави і приватного сектору для реалізації проекту з властивими йому особливостями. Особливості державно-приватного партнерства, на основі проведеного дослідження, розкриваються в організаційних та фінансових аспектах. Організаційні аспекти стосуються інституційної основи взаємовідносин держави та приватного сектору. Ряд дослідників, а саме Г. Петерс, Г. Ходж, К. Грив, Е.-Г. Кляйн, Г. Тесман, при аналізі поняття ДПП акцентують увагу на те, що співпраця держави і бізнесу реалізується через створення нової організаційної структури. Фінансові аспекти у визначенні поняття ДПП розкриваються у

передачі фінансових зобов'язань приватному партнеру або в моделі залучення приватних фінансових ресурсів у проект. При цьому, важливим фінансовим аспектом діяльності між державним та приватним партнерами, на думку Х.Б. Асерете, є відображення результатів, зобов'язань, прав і відповідальностей у фінансовій звітності державних і приватних операторів. Що, в свою чергу, вимагає особливого обліку для державно-приватного партнерства. Більшість авторів при визначенні поняття ДПП акцентує увагу на розподілі ризиків між учасниками партнерства.

Західні дослідники розглядають предмет ДПП у відносинах з приводу будівництва (реконструкції, модернізації), експлуатації і управління об'єктами інфраструктури. При цьому мета партнерської взаємодії держави і приватного сектору полягає в "поліпшенні та / або розширенні інфраструктурних послуг" (Дж. Делмон), "наданні результатів і послуг в публічних інтересах на постійно вдосконалюваній основі" (М. Геддс) й "спільний розробці продукту або послуги" (Х. Ван Хама, Ю. Копеньян).

Завершуючи аналіз підходів зарубіжними науковцями до визначення поняття державно-приватного партнерства, необхідно вказати ще на одну особливість партнерської взаємодії держави та приватного сектору, яка відрізняє партнерство від традиційних відносин. Так, специфіка державно-приватного партнерства, на думку голландських вчених Х. Ван Хама й Ю. Копеньяна, полягає в тому, що взаємодія держави і бізнесу передбачає інституційне оновлення, яке проявляється в оновленні методів роботи, процедур, угод та інститутів. П.В. Розенау зазначає, що партнерство просувається як інноваційний інструмент, який змінює стиль функціонування уряду за рахунок привнесення ринкової дисципліни.

Серед науковців у країнах СНД єдино і однозначного визначення державно-приватного партнерства не існує. У дослідженнях українських, російських та білоруських учених неоднозначні відповіді при визначенні поняття державно-приватного партнерства пов'язані з питаннями про предмет взаємодії державно-приватного партнерства, цільове призначення, сферу застосування ДПП та форми реалізації державно-приватного партнерства. Більшість авторів при визначенні поняття державно-приватного партнерства надають й особливі ознаки, які відрізняють ДПП від інших форм взаємодії держави та приватного сектору. У табл. 3 наведено підходи до визначення поняття і характерних рис ДПП дослідниками окремих країн СНД.

Таблиця 3

Підходи до визначення поняття і характерних рис ДПП дослідниками окремих країн СНД

Автор (и)	Поняття та його характеристика
1	2
<i>Російські вчені</i>	
Г.В. Беліцька	Під державно-приватним партнерством розуміє юридично оформлене на певний термін, засноване на об'єднанні вкладів і розподілі ризиків, співпраця публічного та приватного партнерів з метою вирішення державних і суспільно значущих завдань, які здійснюються шляхом реалізації інвестиційних проектів щодо об'єктів, що перебувають у сфері публічного інтересу і контролю. ДПП – це, безумовно, підприємницька діяльність, але саме та діяльність, яка спрямована не тільки на системне отримання прибутку, але й на досягнення соціально-економічного ефекту [19, с. 188].
В.Г. Варнавський	ДПП – це юридично оформлене (як правило, на фіксований термін), що передбачає співінвестування і розподіл ризиків, систему відносин між державою і муніципальними утвореннями, з одного боку, та громадянами і юридичними особами – з іншого, предметом якої виступають об'єкти державної та / або муніципальної власності, а також послуги, які виконуються і надаються державними та муніципальними органами, організаціями, установами та підприємствами [1, с. 46].
М.В. Вілісов	ДПП – це правовий механізм узгодження інтересів і забезпечення рівноправності держави і бізнесу в рамках реалізації економічних проектів, спрямованих на досягнення цілей державного управління [20].

1	2
М.В. Дерябіна	ДПП – інституційний та організаційний альянс державної влади та приватного бізнесу з метою реалізації суспільно значущих проектів у широкому спектрі сфер діяльності – від розвитку стратегічно важливих галузей економіки до надання громадських послуг в масштабах всієї країни або окремих територій [21].
О.П. Мамченко, І.О. Долженко	Державно-приватне партнерство – це законодавчо визначена форма взаємодії держави та приватного бізнесу, яка спрямована на економічно ефективне досягнення цілей сторін, юридично закріплена договором, заснована на принципі рівноправної кооперативної поведінки при прийнятті стратегічних і поточних рішень, що припускає вкладення активів, які їм належать. ДПП розглядається не тільки як інвестиційний механізм, але і як ефективна модель управління економікою, яка, з одного боку, дозволяє скоротити і оптимізувати витрати бюджету, з іншого – підвищити якість виконання проекту і наданих згодом на його базі громадських послуг [22].
Н.О. Ігнатюк	ДПП – це вид співпраці органів публічної влади з юридичними особами, громадянами чи їх об'єднаннями, який здійснюється на основі об'єднання ресурсів, коштів, власності, зусиль або потенціалу, спрямованого на реалізацію державної політики, задоволення суспільних потреб, створення суспільно значущих об'єктів, захисту соціальних, трудових, інших прав громадян або вирішення інших суспільно значущих завдань [23].
Р.О. Мартусевич, С.Б. Сіваєв, Д.Ю. Хомченко	ДПП у комунальному господарстві визначається як делегування на певний термін приватному сектору функцій управління системами комунальної інфраструктури. Державно-приватне партнерство – це сукупність форм взаємодії державної або муніципальної влади та приватних підприємств у комунальному господарстві. Сутністю і головною метою ДПП є створення більш ефективної системи виробництва, ніж просто фінансування інвестиційних потреб інфраструктури [24, с. 11-12].
М.В. Клінова	ДПП – природний і необхідний симбіоз держави і бізнесу, з урахуванням інтересів господарюючих суб'єктів організовано економічне співробітництво підприємницького та некомерційного секторів (найчастіше на основі часткового фінансування) для реалізації масштабних проектів у життєво важливих галузях, насамперед в інфраструктурі [25, с. 114].
Н.В. Резніченко	Державно-приватне партнерство – довгостроковий взаємовигідний контракт між державним органом влади та приватним сектором, представлений спеціальною керуючою компанією, з метою створення суспільної інфраструктури та / або надання на її основі послуг, в якому: використовуються матеріальні і нематеріальні ресурси державного і приватного секторів; розподіляються ризики, обов'язки, права, а також вигоди між державою та приватним сектором; вимоги до результату визначаються державою [16].
К.В. Хлебніков	ДПП за своєю економічною природою є результатом розвитку традиційних механізмів господарських взаємовідносин між державною владою і приватним сектором з метою розробки, планування, фінансування, будівництва та експлуатації об'єктів, що задовольняють суспільні потреби. Державно-приватне партнерство позначає себе як партнерство у модернізації й у забезпеченні її системі стратегічного планування, в тому числі і на регіональному рівні [26, с. 135].
В.А. Цветков, А.А. Медков	Державно-приватне партнерство це спосіб взаємодії держави і приватних компаній для вирішення соціально-економічних завдань і досягнення цілей, цікавих обоим сторонам. Принципи ДПП застосовуються, перш за все, по відношенню до реалізації інвестиційних проектів в капіталомістких галузях національної економіки, за розвиток яких має відповідати держава [27, с. 170].
В.А. Міхеев	ДПП - система співпраці приватного сектору, підприємств і організацій бізнесу з державними установами, а також регіональних корпорацій з державними підприємствами, установами, яка спрямована на досягнення загальних цілей, вирішення актуальних соціально-економічних завдань [28].
В.І. Якунін	ДПП - це сукупність організаційно-правових та фінансово-економічних відносин і дій держави та приватного бізнесу, спрямованих на досягнення загальних цілей реалізації економічної політики держави [29].
В.Г. Варнавський, А.В. Клименко, В.О. Корольов	Державно-приватне партнерство це юридично закріплена форма взаємодії (можливі форми такої взаємодії: закон, контракт (договір, угода), статут компанії тощо) між державою і приватним сектором щодо об'єктів державної і муніципальної власності, а також послуг, що виконуються і надаються державними та муніципальними органами, установами та підприємствами, з метою реалізації суспільно значущих проектів у широкому спектрі видів економічної діяльності [13].
<i>Білоруські вчені</i>	
О.М. Тур	ДПП - взаємовигідна співпраця на договірній основі між державним та приватним партнерами з метою реалізацією суспільно значущих проектів і програм на національному та регіональному рівнях на умовах розподілу ризиків, доходів і відповідальності з метою розвитку інноваційного, інвестиційного, інфраструктурного потенціалу Республіки Білорусь [30, с. 33].
Г.А. Яшева	ДПП в інноваційній сфері - це сукупність організаційно-правових відносин та дій держави і приватного бізнесу, спрямованих на досягнення цілей інноваційного розвитку на макро- і мікрорівні за допомогою реалізації проектів і програм в інноваційній сфері [14, с. 12].
В.С. Каменков, Д.П. Александров	Державно-приватне партнерство являє собою механізм узгодження інтересів і забезпечення рівноправності держави і бізнесу в рамках реалізації інвестиційних проектів, що представляють інтерес для суспільства [31, с. 48].
М.Г. Синяк, В.В. Валетка	Державно-приватне партнерство сприяє концентрації матеріальних, фінансових ресурсів, а також залученню коштів позабюджетних джерел для реалізації суспільно значимих проектів і програм у широкому спектрі галузей економіки, соціальній та інноваційній сферах з використанням засобів республіканських і місцевих бюджетів та об'єктів республіканської та комунальної власності [32, с. 36].
І.В. Новікова	ДПП – це не просто співпраця державного та приватного секторів, а бізнес-модель взаємодії держави та бізнесу з метою реалізації проектів в галузях інфраструктури, надання громадських послуг, включаючи державні, та інноваційного розвитку. Мета проектів ДПП – залучення приватного капіталу в розвиток інфраструктури, підвищення якості послуг, включаючи послуги державного управління, формування інноваційної економіки [33, с. 48].
<i>Українські вчені</i>	
Т.І. Артемова	ДПП - інституційно-організаційний альянс державної влади та приватного бізнесу з метою реалізації суспільно значимих проектів, у широкому спектрі сфер діяльності [34, с. 110].
К.В. Павлюк, С.М. Павлюк	ДПП – суспільно-приватне партнерство – конструктивне співробітництво держави, суб'єктів підприємницької діяльності та громадянських інститутів в економічній, політичній, соціальній, гуманітарній та інших сферах суспільної діяльності для реалізації суспільно значимих проектів на засадах пріоритетності інтересів держави, її політичної підтримки, консолідації ресурсів сторін, ефективного розподілу ризиків між ними, рівноправності і прозорості відносин для забезпечення поступального розвитку суспільства [35].

1	2
Т. Лебеда, І. Запатріна	Публічно-приватне партнерство - партнерство публічної влади (на центральному чи місцевому рівнях) та приватного бізнесу задля вирішення суспільно-важливих проблем (задач) в інтересах суспільства в цілому чи окремої територіальної громади Отже, виходячи з того, що в Україні розрізняються поняття а) державної і муніципальної власності; б) центральної і місцевої влади, а також в) поняття суспільства в цілому і окремої територіальної громади, більш точним використання терміну "публічно-приватне партнерство" [2, с. 57].
О.В. Мартьякова	Державно-приватне партнерство - це економіко-правовий механізм узгодження інтересів і забезпечення рівноправності держави і бізнесу в рамках реалізації соціально-економічних проектів, спрямованих на досягнення цілей державного управління [36, с. 236].
П.І. Шилепницький	Державно-приватне партнерство - це відносини, які виникають між державою в особі уряду, органів державної влади та самоврядування, державних установ, підприємств, організацій, з одного боку, а з другого боку - з приватним сектором в особі суб'єктів господарювання недержавної форми власності, громадськими організаціями, місцевими спільнотами з приводу перерозподілу повноважень щодо створення інфраструктури загального користування, виробництва товарів і послуг, які традиційно вважалися монополією держави, врегулюванням між сторонами в зв'язку з цим таких питань: розподіл відповідальностей, ризиків, зобов'язань щодо фінансового забезпечення, проектування, будівництва, утримання, експлуатації, права власності, участь в управлінні та розподілі прибутку, що базується на принципах рівності, відкритості, недискримінації, змагальності, підвищення ефективності та мінімізації ризиків і витрат [9, с. 189].
О.М. Головінов	Державно-приватне партнерство можна визначити як союз господарюючих суб'єктів (держави, приватного бізнесу) і інститутів (правових, фінансово-кредитних), взаємодіючих у процесі виробництва і використання благ, які пов'язані з умовами життєдіяльності суспільства і забезпечують реалізацію стратегічних цілей його сталого економічного розвитку. Як економічна категорія, державно-приватне партнерство - це особливий тип економічних відносин, який необхідно розглядати з позицій доцільного використання обмежених ресурсів з метою переходу до інноваційного розвитку економіки. Основу цього типу відносин утворює взаємоумовленість підприємницької функції і державного регулювання, взаємозв'язок інститутів держави і підприємницького середовища. [37, с. 56-57]
О.М. Вінник	Державно-приватне партнерство - це не будь-яка співпраця держави і приватного бізнесу, а таке, що обумовлено суспільними потребами через неспроможність держави (АРК, територіальної громади) реалізувати самостійно (без залучення приватних партнерів) складні та/або довгострокові проекти через відсутність необхідних коштів та інших ресурсів (досвіду, кваліфікованого персоналу, новітніх технологій тощо) [38, с. 117].
Г.Л. Знаменський	Державно-приватне партнерство стало розглядатися як нетрадиційний спосіб організації відносин між державою та бізнесом з метою реалізації проектів у багатьох сферах економіки. Державно-приватне партнерство (публічно-приватне партнерство) доцільно розглядати як узагальнюючі поняття для різноманітних конкретних форм партнерства [39, с. 7].
О.Е. Сімсон	Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері необхідно розглядати не тільки як широку основу відносин між бізнесом і державою, закладених в Господарському кодексі України, а також як особливу організаційно-інституційну форму цих відносин, яка може набувати характеру договору (без створення юридичної особи) або юридичної особи (у тому числі як договірне об'єднання підприємств) [40, с. 240].
І.С. Нейкова	Державно-приватне партнерство є формою співпраці, у якій держава і приватний сектор спільно реалізують суспільно значущі проекти, ґрунтуючись на угоді про розділ завдань і ризиків, і являє собою інституційний альянс між державою і бізнесом, що створюється на певний термін для здійснення конкретного проекту і припиняє своє існування після його реалізації [15].

Щодо предметної сфери партнерської взаємодії держави та приватного сектору, то у дослідженнях простежується функціональний аспект, який полягає у конкретизації функцій при реалізації ДПП. У більшості визначень приватний партнер бере на себе частину або весь комплекс функцій державного сектору з проектування, фінансування, будівництва / модернізації, експлуатації та обслуговування об'єктів державної власності або пов'язаними з ними послугами. Найбільш яскравим цей підхід знайшов своє відображення в працях західних вчених. У дослідженнях російських учених даний підхід підтримують Р.А. Мартусевич, С.Б. Сіваєв, Д.Ю. Хомченко, які зазначають, що державно-приватні партнерства є "за своєю природою партнерством між муніципальною владою і приватним сектором (керуючими компаніями-операторами та інвесторами) з метою ефективної експлуатації та / або будівництва (реконструкції) об'єктів і систем комунальної інфраструктури" [24, с. 11-12]. У свою чергу, К.В. Хлебніков зазначає, що "... взаємовідносини між державною владою і приватним сектором з метою розробки, планування, фінансування, будівництва та експлуатації об'єктів, які задовольняють суспільні потреби" [26, с. 132].

Деякі вчені не конкретизують, які функціональні завдання лежать при партнерській взаємодії держави та бізнесу, а мають на увазі, в першу чергу, реалізацію проекту на засадах ДПП. Представниками цього підходу є російські вчені В.Г. Варнавський, А.В.

Клименко, В.О. Корольов (реалізація суспільно значущих проектів у широкому спектрі видів економічної діяльності) [13], М.В. Вілісов (реалізація економічних проектів) [20], М.В. Дерябіна (реалізація суспільно значущих проектів у широкому спектрі сфер діяльності) [21], В.А. Цветков, А.А. Медков (реалізація інвестиційних проектів в капіталомістких галузях національної економіки, за розвиток яких має відповідати держава) [27]; білоруські вчені - Г.А. Яшева (реалізація проектів і програм в інноваційній програмі) [14], В.С. Каменков, Д.П. Александров (реалізація інвестиційних проектів, що представляють інтерес для суспільства) [31], О.М. Тур (реалізація суспільно значущих проектів і програм на національному та регіональних рівнях) [30], М.Г. Синяк та В.В. Валетка (реалізація суспільно значимих проектів і програм у широкому спектрі галузей економіки, соціальній та інноваційній сферах) [32], І.В. Новікова (реалізація проектів в галузях інфраструктури, надання громадських послуг, включаючи державні, та інноваційного розвитку) [33]; українські дослідники - І.С. Нейкова (реалізація суспільно значущих проектів) [15], К.В. Павлюк й С.М. Павлюк (реалізація суспільно значущих проектів) [35], Т.І. Артемова (реалізація суспільно значущих проектів) [34], К.В. Павлюк, С.М. Павлюк (реалізація суспільно значимих проектів) [35], О.В. Мартьякова (реалізація соціально-економічних проектів) [36], Г.Л. Знаменський (реалізація проектів у багатьох сферах економіки) [39].

Отже, предметною сферою партнерства держави та приватного сектору є відносини в процесі взаємодії держави і бізнесу, а конкретніше, це: реалізація проекту на засадах ДПП (більш широке трактування); відносини між державою та бізнесом, де приватний партнер бере на себе частину або весь комплекс функцій державного сектору з проектування, фінансування, будівництва / модернізації, експлуатації та обслуговування об'єктів державної власності або пов'язаними з ними послугами (більш вузький підхід).

У відносинах партнерської взаємодії держави та приватного сектору виділяють витратний та доходний етапи. Білоруський вчений О.М. Тур зазначає, що умовами ДПП є розподіл ризиків, доходів та відповідальності при реалізації партнерської взаємодії держави та приватного сектору [30]. Російський дослідник Н.В. Резніченко при визначенні поняття акцентує увагу на розподілі ризиків, обов'язків, прав, а також вигоди між державою та приватним сектором [16]. Наявність доходного етапу при здійсненні ДПП є ключовою відмінністю від державного замовлення.

Єдиної думки немає і щодо цільової орієнтації партнерської взаємодії держави і приватного сектору серед учених. Більшість вчених при визначенні мети ДПП акцентують увагу на *вирішенні соціально-економічних завдань при реалізації партнерської взаємодії держави і приватного сектору*. Як приклад можна навести висловлення В.А. Міхеєва, державно-приватне партнерство спрямоване на досягнення загальних цілей, вирішення актуальних соціально-економічних завдань [28].

Російські дослідники В.А. Цветков і А.А. Медков при дослідженні поняття партнерської взаємодії держави й приватного сектору зазначають, що метою державно-приватного партнерства є вирішення соціально-економічних завдань і досягнення цілей, які цікаві обом сторонам [27, с. 170]. На думку В.І. Якуніна, взаємодія держави та приватного сектору спрямовано на досягнення загальних цілей реалізації економічної політики держави [29, с. 6]. Таку точку зору поділяє й М.В. Вілісов, метою ДПП є реалізація економічних проектів, спрямованих на досягнення цілей державного управління [20].

Інші дослідники, при визначенні поняття ДПП, зазначають мету, *яка полягає в вирішенні суспільно значущих завдань (завдання, які пов'язані зі створенням суспільної інфраструктури та надання на її основі послуг)*. Так, російська дослідниця Г.В. Беліцька зазначає, що метою ДПП є вирішення державних і суспільно значущих завдань, яке здійснюється шляхом реалізації інвестиційних проектів щодо об'єктів, які перебувають у сфері публічного інтересу й контролю [19, с. 188]. Н.В. Резніченко вважає, що мета ДПП полягає в створенні суспільної інфраструктури та / або надання на її основі послуг [16, с. 64]. Дослідниця Н.О. Ігнатюк зазначає, що ДПП спрямоване на реалізацію державної політики, задоволення суспільних потреб, створення суспільно значущих об'єктів, захисту соціальних, трудових, інших прав громадян або вирішення інших суспільно значущих завдань [23].

Білоруська дослідниця І.В. Новікова, при визначенні поняття ДПП, розкриває мету реалізації проектів партнерської взаємодії держави і приватного сектору. Мета проектів ДПП, на думку дослідниці, полягає в "залученні приватного капіталу в розвиток інфраструктури, підвищення якості послуг, включаючи послуги державного управління, формування інноваційної економіки" [33, с. 48].

Білоруські дослідники М.Г. Сіняк й В.В. Валетка акцентують увагу на взаємовигідній взаємодії держави та приватного сектору. Мета ДПП, на думку вчених, полягає в "об'єднанні досвіду і умінь різних державних та приватних партнерів з таким розрахунком, щоб гарантувати досягнення найкращих матеріальних і фінансових результатів з максимальною взаємною вигодою" [32, с. 36].

Українські вчені І. Запатріна й Т. Лебеда розглядають взаємодію держави та приватного сектору задля вирішення суспільно-важливих проблем (задач) в інтересах суспільства в цілому чи окремої територіальної громади [2, с. 57]. Таку точку поділяє Т.І. Артемова "реалізація суспільно значимих проектів" [34, с. 110].

Виходячи з наведених визначень, можна стверджувати, що мета партнерської взаємодії держави та приватного сектору полягає в вирішенні завдань державного управління / регулювання соціально-економічним розвитком країни / регіону в пріоритетних сферах економіки.

Розбіжності при визначенні партнерської взаємодії держави та приватного сектору дослідниками у країнах СНД стосуються галузевого характеру реалізації ДПП. При аналізі визначень державно-приватного партнерства простежується диференціальний підхід, згідно з яким визначення орієнтовані на певні сфери застосування.

В зарубіжній практиці основна маса проектів реалізується у тих сферах, за які держава несе відповідальність, а саме об'єкти інфраструктури та пов'язані з нею послуги. Більшість російських та українських дослідників поділяють думки західних учених. Зокрема, російські вчені Р.О. Мартусевич, С.Б. Сіваєв та Д.Ю. Хомченко розглядають державно-приватне партнерство в комунальному господарстві [24]. М.В. Клінова [25] та Н.В. Резніченко [16] зазначають, що ДПП реалізують насамперед в інфраструктурі. В.А. Цветков й А.А. Медков зазначають, що "принципи ДПП застосовуються, перш за все, по відношенню до реалізації інвестиційних проектів в капіталомістких галузях національної економіки, за розвиток яких має відповідати держава" [27, с. 170].

Українська дослідниця О.В. Мартякова зазначає, що механізм ДПП передбачає надання приватним сектором інфраструктурних послуг національної значущості [36, с. 236]. Дослідник П.І. Шилепницький, позначає, що державно-приватне партнерство використовується в створенні інфраструктури загального користування, виробництва товарів і послуг [9, с. 31].

Сфера застосування державно-приватного партнерства в країнах СНД не обмежуються тільки інфраструктурою. Так, білоруські вчені В.С. Каменков [31], Д.П. Александров [31] й Г.А. Яшева [14] розглядають інноваційну сферу. При цьому, В.С. Каменков й Д.П. Александров під ДПП в інноваційній сфері розуміють "механізм узгодження інтересів і забезпечення рівноправності держави і бізнесу в рамках реалізації інвестиційних проектів, які представляють інтерес для суспільства" [31, с. 48]. При дослідженні поняття партнерської взаємодії держави і бізнесу І.В. Новікова стверджує, що ДПП — це "не просто співпраця державного та приватного секторів, а бізнес-модель взаємодії держави та бізнесу з метою реалізації проектів в галузях інфраструктури, надання громадських послуг, включаючи державні, та інноваційного розвитку" [33, с. 52-53].

Г.А. Яшева вважає, що державно-приватне партнерство в інноваційній сфері є "сукупністю організаційно-правових відносин та дій держави і приват-

ного бізнесу, які спрямовані на досягнення цілей інноваційного розвитку на макро- і мікрорівні через реалізацію проектів і програм в інноваційній сфері" [14, с. 12-13].

Українська дослідниця І.С. Нейкова вважає, що "концепція ДПП може бути реалізована в найважливіших сферах, що зачіпають загальнонаціональні інтереси (соціальна сфера, транспорт, енергетика тощо), зокрема в інноваційному секторі економіки, і відноситься до сфери проведення активної державної промислової політики і реалізації "погоджувальних" (що стосуються договірної партнерства держави і корпорацій) принципів взаємодії і макропланування" [15, с. 156].

К.В. Павлюк й С.М. Павлюк визначають широкий спектр сфер застосування: економічна, політична, соціальна, гуманітарна та інші сфери суспільної діяльності [35]. Таку точку поділяє Г.Л. Знаменський й Т.І. Артемова. На їх думку, державно-приватне партнерство реалізується у широкому спектрі сфер діяльності економіки [39, с. 7; 34, с. 110].

ДПП позначає себе, на думку К.В. Хлебнікова, як "партнерство у модернізації й у забезпеченні її системи стратегічного планування, в тому числі і на регіональному рівні" [26, с. 130].

Слід зазначити, що спільним для всіх визначень залишається той факт, що об'єктом державно-приватного партнерства є державна власність або пов'язані з нею послуги. Ще однією особливістю партнерських відносин держави та приватного сектору є форма їх взаємодії. Російський дослідник Н.В. Резніченко зазначає, що ДПП – довгостроковий взаємовигідний контракт між державним органом влади та приватним сектором, представлений спеціальною керуючою компанією [16]. В.Г. Варнавський, А.В. Клименко та В.О. Корольов конкретизують можливі форми взаємодії держави та приватного сектору – закон, контракт (договір, угода), статут компанії тощо [13]. Білоруський вчений О.М. Тур розглядає співпрацю держави і бізнесу у формі договору [30]. Український вчений Г.Л. Знаменський зазначає, що державно-приватне партнерство (публічно-приватне партнерство) доцільно розглядати як узагальнююче поняття для різноманітних форм партнерства. Г.Л. Знаменський відмічає, що "коло конкретних форм партнерства, передбачене господарським кодексом України, є ширшим, ніж те, що впливає із змісту нині розповсюдженого поняття "ДПП" [39, с. 7]. О.Е. Сімсон вважає, що ДПП – це особлива організаційно-інституційна форма відносин між державою та бізнесом, яка може набувати характеру договору (без створення юридичної особи) або юридичної особи (у тому числі як договірної об'єднання підприємств) [40, с. 240].

Отже, у науковій літературі розрізняють контрактну (договірні відносини між державою та приватним сектором) та інституційну (створення та / або спільна участь держави і бізнесу в господарській організації корпоративного типу) форми державно-приватного партнерства.

На відміну від інших визначень, які вказують на співробітницьку діяльність державного та приватного партнерів у досягненні певного загального економічного спільного для всіх його учасників ефекту, дослідники О.М. Тур [30, с. 33], Н.В. Резніченко [16], акцентують увагу на взаємовигідній (корисливій) взаємодії держави та бізнесу, яка виникає лише тоді, коли є впевненість в отриманні теперішньої чи майбутньої вигоди для кожного з його учасників.

На основі проведеного дослідження виявлено, що підходи науковців до визначення поняття "державно-приватне партнерство" відрізняються різноманітністю та неоднорідністю. Одні автори акцентують увагу на суспільній значущості проектів ДПП, інші розглядають як інструмент залучення приватних інвестицій в економіку для вирішення державних завдань, деякі дослідники вважають, що державно-приватне партнерство є інструмент державного управління / регулювання.

Але, при цьому, постає питання: в чому ж специфіка державно-приватного партнерства порівняно з іншими формами взаємодії держави і приватного сектора?

Російська дослідниця М.В. Дерябіна вважає, що партнерство як самостійна економічна категорія – "формалізована кооперація державних і приватних структур, спеціально створена для досягнення тих чи інших цілей і спирається на відповідні домовленості сторін. Кожен партнер вносить свій внесок у загальний проект. Так, бізнес забезпечує фінансові ресурси, професійний досвід, ефективне управління, гнучкість і оперативність у прийнятті рішень, здатність до новаторства. Зі свого боку держава забезпечує правомочності власника, можливість надання податкових та інших пільг, гарантій, а також матеріальних і фінансових ресурсів" [21]. При цьому, М.В. Дерябіна стверджує, що основною ознакою ДПП є "участь у публічно-приватному коопераційному ланцюжку по створенню доданої вартості" [21]. Синергетичний потенціал партнерства полягає в тому, що в процесі створення доданої вартості, яка в значній мірі визначається характером перерозподілу завдань і ризиків між партнерами на основі того, що кожен партнер бере на себе ті завдання і відповідальність, які він може забезпечити з кращою якістю і ефективністю. Такий підхід поділяє й І.В. Новікова. У своєму дослідженні "Державно-приватне партнерство: мода або тренд" дослідниця зазначає, що суть ДПП "полягає в перерозподілі відповідальності і ризиків за розвиток секторів, які зазвичай належать до сфери відповідальності держави" [33, с. 52-53].

Специфіка взаємовідносин між державою і приватним бізнесом у рамках ДПП, на думку К.В. Хлебнікова, полягає в тому, що "партнерські відносини реалізуються шляхом перерозподілу прав власності, включаючи і функції управління" [26, с. 132].

А.П. Павлюк й Д.В. Ляпін зазначають, що особливістю проектів ДПП є те, що їх "взаємовигідність базується на загальній зацікавленості партнерів в ефективному використанні ресурсів протягом всього життєвого циклу проекту – на стадіях проектування, будівництва та експлуатації" [10, с. 40]. У свою чергу, О.М. Тур акцентує увагу на дотриманні балансу інтересів між державою та бізнесом. Вчений стверджує, що "у разі якщо баланс інтересів існує, то держава і бізнес отримують вигоди, недосяжні при спробі самостійного інвестування" [30, с. 32].

О.П. Мамченко й І.А. Долженко підкреслюють, що "сторони ДПП вкладають ресурси і розподіляють між собою ризики на основі принципу рівноправності в юридичному та економічному значеннях" [22, с. 246]. "Тим самим однозначно визначається, що партнерство якісно відрізняється від такої форми співпраці, як, наприклад, державне замовлення, оскільки сторони діють, виходячи з того, що в результаті реалізації спільного проекту їх інтереси повинні бути досягнуті в повній мірі, а не за залишковим принципом" [22, с. 246].

"Очевидно, що не всяку взаємодію держави і приватного сектору, на думку М.В. Клінової, у змішаній економіці можна віднести до категорії ДПП, а лише таку, коли бізнес за дорученням і за підтримки держави виконує функції, які раніше покладалися на неї, коли ринкові засади впроваджуються в традиційну сферу активності держави, в тому числі інфраструктуру" [25, с. 114].

Українська дослідниця О.М. Вінник вважає, що ДПП – це не будь-яка співпраця держави і приватного бізнесу, а таке, що обумовлено суспільними потребами через неспроможність держави (АРК, територіальної громади) реалізувати самостійно (без залучення приватних партнерів) складні та/або довгострокові проекти через відсутність необхідних коштів та інших ресурсів (досвіду, кваліфікованого персоналу, новітніх технологій тощо) [38, с. 117].

Як економічна категорія, зазначає О.М. Головінов, державно-приватне партнерство – це "особливий тип економічних відносин, який необхідно розглядати з позицій доцільного використання обмежених ресурсів з метою переходу до інноваційного розвитку економіки. Основу цього типу відносин утворює взаємообумовленість підприємницької функції і державного регулювання, взаємозв'язок інститутів держави і підприємницького середовища" [37, с. 56-57].

Зважаючи на подані інтерпретації державно-приватного партнерства, його подальший аналіз має виходити з розуміння його як інструмента державного управління / регулювання. Систематизація і узагальнення існуючих підходів до трактування поняття партнерської взаємодії держави та приватного сектору, дозволяє зазначити, що ДПП потрібно розглядати не як просте об'єднання ресурсів держави та бізнесу, а як форму економічних відносин, яка поєднує підприємницьку діяльність держави та інші державні коригувальні впливи з можливістю залучення приватних інвестицій і компетенцій приватного бізнесу.

Висновки. Резюмуючи все вищенаведене можна відзначити, що основними характеристиками ДПП, які розкривають специфіку партнерської взаємодії держави та приватного сектору як економічної категорії, є:

- наявність державного й приватного секторів;
- офіційні відносини між державними і приватними учасниками;
- взаємовідносини сторін носять партнерській, тобто рівноправний характер;
- довгострокові відносини між державою та приватним сектором;
- об'єднання активів (ресурсів і компетенцій) учасників;
- державна власність як об'єкт партнерства або спільна участь держави і бізнесу в господарській організації корпоративного типу;
- мета полягає в вирішенні державних завдань соціально-економічного розвитку країни / регіону в пріоритетних сферах економіки;
- розподілення ризиків між партнерами;
- перерозподіл відповідальності між сторонами партнерства для більш ефективної реалізації проекту;
- наявність доходного етапу в реалізації проекту ДПП.

Вищеописані характеристики виокремлюють державно-приватне партнерство серед інших форм взаємодії держави і бізнесу (державними закупівлями, аутсорсингом та ін.).

Отже, введення у науковий та практичний обіг поняття державно-приватного партнерства пов'язано

із впровадженням нової економічної форми взаємодії держави і приватного сектору для ефективного залучення та використання фінансових коштів і організаційних можливостей бізнесу в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів держави. Різноманітність форм і сфер застосування партнерської взаємодії держави і бізнесу робить його універсальним інструментом для вирішення державних завдань в пріоритетних сферах економіки та підвищення рівня конкурентоспроможності країни, забезпечення стійкого національного й регіонального зростання, формування інноваційної економіки.

Список використаних джерел

1. Варнавский В. Государственно-частное партнерство: некоторые вопросы теории и практики / В. Варнавский // Мировая экономика и международные отношения. – 2011. - № 9. – С. 41-50.
2. Запатріна І. Державно-приватне партнерство як фактор економічного зростання та проблеми його розвитку в Україні / І. Запатріна, Т. Лебеда // Економіст. – 2011. - №3. – С. 52-58.
3. О системе государственно-частного партнерства в Великобритании [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.pppinrussia.ru/userfiles/upload/files/PPP%20in%20foring%20country/PPP_in_U_K.pdf.
4. Варнавский В. Новые подходы к финансированию инфраструктуры в Великобритании / В. Варнавский // Мировая экономика и международные отношения. – 2012. – № 9. – С. 67-74.
5. National Council for Public Private Partnerships [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://www.ncppp.org/howpart/index.shtml#define>.
6. The Canadian Council for Public-Private Partnerships [Electronic Resource]. – Mode of access: www.pppcouncil.ca/aboutPPP_definition.asp.
7. О государственно-частном партнерстве во Франции [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.pppinrussia.ru/userfiles_upload_files_PPP_in_foring_country_France_PPP.
8. Опыт реализации проектов ГЧП в Германии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.pppinrussia.ru/userfiles/upload/files/PPP%20in%20foring%20country/PPP_in_Germany.pdf.
9. Шилепницький П.І. Державно-приватне партнерство: теорія і практика: монографія / П.І. Шилепницький. Інститут регіональних досліджень НАН України. – Чернівці, 2011. – 455 с.
10. Павлюк А.П. Державно-приватне партнерство як механізм активізації інвестиційної діяльності в Україні / А.П. Павлюк, Д.В. Ляпін // Стратегічні пріоритети. – 2012. – № 3 (24). – С. 38-45.
11. "Green Paper on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Contracts and Concessions" [Electronic Resource] / Commission of the European Communities. – Brussels, 30.4.2004. – Mode of access: http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2004/com2004_0327en01.pdf.
12. Государственно-частное партнерство в инновационной сфере: мировой опыт и перспективы России / Р.М. Нижегородцев [и др.]; под ред. Р.М. Нижегородцева, С.М. Никитенко, Е.В. Гоосен. – Кемерово: ООО «Сибирская издательская группа», 2012. – 482 с.
13. Варнавский В.Г. Государственно-частное партнерство: теория и практика: учебное пособие / В.Г. Варнавский, А.В. Клименко, В.А. Королев и др.; Гос. Ун-т – Высшая школа экономики. – М.: Изд. Дом Гос. Ун-та – Высшей школы экономики,

2010. – 287 с. – Режим доступа: <http://gaudeamus.tabu.ru/fid/ZmlsZToxMDUwMjA4Ly8/Варнавский В. Г., Клименко А. В., Королев В. А. Государственно-частное партнерство теория и практика. М. ГУ-ВШЭ, 2010 содержание, предисловие, глава 1.pdf>.
14. Яшева Г.А. Теоретико-методологические основы и механизмы государственно-частного партнерства в инновационном развитии экономики Беларуси / Г.А. Яшева // *Белорусский экономический журнал*. – 2011. – № 3. – С. 4-19. – Режим доступа: http://bem.bseu.by/rus/archive/3.11/3_2011_jasheva.pdf.
15. Нейкова І.С. Державно-приватне партнерство як складова інвестиційного механізму інноваційного розвитку [Електронний ресурс] / І.С. Нейкова. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/PORTAL/Soc_Gum/Nvudpsu/2010_1/2010_1_Neykova.pdf.
16. Резниченко Н.В. Модели государственно-частного партнерства [Электронный ресурс] / Н.В. Резниченко // *Вестник Санкт-Петербургского университета. Сер. Менеджмент*. – 2010. – Вып.4. – С.58-83. – Режим доступа: <http://www.vestnikmanagement.spbu.ru/archive/pdf/486.pdf>.
17. Сазонов В.Е. Государственно-частное партнерство: гражданско-правовые, административно-правовые и финансово-правовые аспекты: мон. [Электронный ресурс] / В.Е. Сазонов. – М., 2012. – 492 с. – Режим доступа: <http://lib2.znate.ru/download/docs-294457/294457.doc>.
18. Сазонов В.Е. Обзор существующих определений понятия государственно-частного партнерства / В.Е. Сазонов // *Нравственные императивы в праве*. – 2011. – № 5. – С. 12-20.
19. Белицкая А.В. Правовое регулирование государственно-частного партнерства: мон. / А.В. Белицкая. – М.: Статут, 2012. – 191 с. – Режим доступа: <http://www.estatut.ru/pdf/620.pdf>.
20. Вилисов М.В. Государственно-частное партнерство: политико-правовой аспект [Электронный ресурс] / М.В. Вилисов // *Власть*. – №7. – 2006. – С.4-6. – Режим доступа: http://www.rusrand.ru/public/public_7.html.
21. Дерябина М. Государственно-частное партнерство: теория и практика [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://institutions.com/general/1079-gosudarstvenno-chastnoe-partnerstvo.html>.
22. Мамченко О.П. Экономическая сущность и роль государственно-частного партнерства в реализации региональной экономической политики [Электронный ресурс] / О.П. Мамченко, И.А. Долженко // *Известия Алтайского Государственного Университета*. – 2010. – № 2-2 (66). – С. 245-249. – Режим доступа: <http://izvestia.asu.ru/2010/2-2/econ/TheNewsOfASU-2010-2-2-econ-01.pdf>.
23. Игнатюк Н.А. Государственно-частное партнерство: онлайн-чтение [Электронный ресурс] / Н.А. Игнатюк. – Режим доступа: http://thelib.ru/books/p_a_ignatyuk/gosudarstvenno_chastnoe_partnerstvo-read-2.html.
24. Мартусевич Р. Государственно-частное партнерство в коммунальном хозяйстве / Р. Мартусевич, С. Сиваев, Д.Хомченко. – М.: «Фонд Института экономики города», 2006. – 244 с. – Режим доступа: http://www.UrbanEconomics.ru/download.php?dl_id=3432.
25. Клинова М.В. Государство и частный сектор в поисках прагматичного взаимодействия: мон. / М.В. Клинова. – М.: ИМЭМО РАН, 2009. – 122 с. – Режим доступа: <http://www.imemo.ru/ru/publ/2009/09011.pdf>.
26. Хлебников К.В. Государственно-частное партнерство: экономическое содержание и институциональные границы / К.В. Хлебников // *Экономика и управление*. – 2011. – № 7(80). – С. 131-135. – Режим доступа: <http://ecsocman.hse.ru/data/2012/07/10/1263438545/26.pdf>.
27. Цветков В. А. Перспективы государственно-частного партнерства при строительстве и реконструкции железнодорожной инфраструктуры [Электронный ресурс] / В.А. Цветков, А.А. Медков // *Журнал экономической теории*. – 2008. – №1. – С. 170-182. – Режим доступа: <http://www.cemi.rssi.ru/mei/articles/zvet-med07-8.pdf>.
28. Михеев В.А. Государственно-частное партнерство в реализации приоритетных национальных проектов / В.А. Михеев. – Режим доступа: <http://viperson.ru/wind.php?ID=291211>.
29. Якунин В.И. Партнерство в механизме государственного управления [Электронный ресурс] / В.И. Якунин. – 2007. – С. 1-28. – Режим доступа: <http://www.isras.ru/files/Socis/2007-02/Yakunin.pdf>.
30. Тур А.Н. Особенности формирования государственно-частного партнерства в Республике Беларусь / А.Н. Тур // *Проблемы управления*. – 2011. – №2(39). – С. 31-36. – Режим доступа: http://www.pac.by/dfiles/001877_361072_Tur39.pdf.
31. Каменков В.С. О роли государственно-частного партнерства в инновационном развитии / В.С. Каменков, Д.П. Александров // *Проблемы управления*. – 2011. – № 4(41). – С. 44-49. – Режим доступа: http://www.pac.by/dfiles/001879_911465_kamenkov41.pdf.
32. Сияк Н.Г. Перспективы развития государственно-частного партнерства в Беларуси / Н.Г. Сияк, В.В. Валетко // *Земля Беларуси*. – 2008. – № 3. – С. 35-42. – Режим доступа: http://www.belzeminfo.by/archiv/2008_03/RazvitieGCHP_p35_zb_3-2008.pdf.
33. Новикова И. Государственно-частное партнерство: мода или тренд / И. Новикова // *Экономика Беларуси*. – 2013. – № 1. – С. 48-53. – Режим доступа: [http://gate.belta.by/econom.nsf/all/E30DCD49071B4E243257B3A00425DD1/\\$File/ru_01-13-04.pdf](http://gate.belta.by/econom.nsf/all/E30DCD49071B4E243257B3A00425DD1/$File/ru_01-13-04.pdf).
34. Артемова Т.И. Институт государственно-частного партнерства: мировой опыт и реалии Украины / Т.И. Артемова // *Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна*. – 2010. – Випуск 38-2. – С. 110-117. http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Npdntu_ekon/2010_38_2/110.pdf.
35. Павлюк К.В. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави [Електронний ресурс] / К.В. Павлюк, С.М. Павлюк // *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*. – 2010. – Вип. 17. – Режим доступу: http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_17_ekon/stat_17/02.pdf.
36. Мартякова Е.В. Социально-экономическое развитие и инструменты партнерских отношений / Е.В. Мартякова // *Вісник Донецького Національного університету, Сер. В: Економіка і право, Спецвип.* – 2011. – Т. 1. – С. 233-238.
37. Головінов О.М. Концептуальні засади формування державно-приватного партнерства / О.М. Головінов // *Економічний вісник Донбасу*. – 2012. – № 3 (29). – С. 56-62.
38. Вінник О.М. Управління державно-приватним партнерством при використанні його акціонерної форми / О.М. Вінник // *Вісник Академії правових наук України*. – 2010. – № 2. – С. 112-120.
39. Знаменський Г. Державно-приватне партнерство: український варіант / Г. Знаменський // *Юридичний вісник України*. – 2009. – № 39 (26 вересня – 2 жовтня). – С. 7.
40. Сімсон О. Е. Правова природа відносин державно-приватного партнерства / О.Е. Сімсон // *Вісник Академії правових наук України*. – 2012. – № 1 (68). – С. 233-241.